

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 22806
Tarih : 02.12.2022

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 02/12/2022 16:53
Sayı: E-120.10-1126089

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milyonlarca engelli, eğitim, sağlık, istihdam ve erişilebilirlik gibi yaşamsal haklara ulaşamazken; 2023 yılında 4 trilyon 808 milyarı aşan toplam bütçede "Engellilerin Toplumsal Hayata Katılımı ve Özel Eğitim Programı için ayrılan miktar 60 milyar TL'nin altındadır. Nüfusun yüzde 12'sini oluşturan engelli yurttaşlar temel eğitim, sağlık, ulaşım, çalışma ve temsil haklarına erişimde ağır güçlükler yaşamaktadır. Engellilere yönelik temel kamusal hizmetlerinin, bu amaçla ayrılan kadro ve bütçenin hak temelli bir şekilde arttırılması ve engellilerin taleplerinin dikkate alınarak içinde bulundukları durumun tespiti ve incelenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa'nın 98'inci İchtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Av. Abdullah Koç
HDP Ağrı Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Engellilik tarihsel süreç içinde ihtiyaçları ve sorunlarıyla ele alınırken, kavramın tanımsal ve yaklaşımsal olarak nasıl değerlendirileceği konusu en önemli tartışma konularının başında gelir. Bu açıdan engelliliğe yönelik yaklaşımlar ve uygulamalar büyük bir dönüşüm geçirmiştir. Engelliliği ve engellilik sorunlarını birey ekseninde ve patolojik bir sorun olarak değerlendiren medikal yaklaşımlardan, engellilik alanında sorunun ve çözümlerin sistemlere, kurumlara yöneldiği bir yaklaşım olan sosyal modele doğru bir yönelim olmuştur. Bir anlamda engelliliğe ilişkin biyomedikal anlayışlar kuşkusuz son derece etkili olmaya devam etmekle beraber, son dönemlerde bu kavram sosyal teoriler tarafından sorgulanmış ve şekillendirilmiştir.

Toplumsal yapıda meydana gelen değişimler toplumdaki her bireyin gündelik yaşama katılma süreçleri üzerinde etkilidir. Toplumun sürekli çeşitli değişkenler etkisiyle uğradığı yapısal değişimler toplumun kolektif algılarına da yansır. Bu anlamda bakıldığında engelliliğin algılanış biçiminin toplumların geçirdikleri dönüşümlerden etkilendiği açıktır. Engellinin toplumsal yaşama katılımı bağlamında bu süreçler büyük ölçüde kültürel politik ve ekonomik kodlarla ilişkilidir. Engelliliğe geleneksel ve modern yaklaşımların ayırt edici niteliği engelliliğin dezavantajlılık olarak bireye ya da sosyal yaşama atfedilmesi noktasındadır. Teorik bağlamda tıbbi yaklaşımın bireyi sürekli tedavi edilmesi gereken hasta olarak görmesi engelliliği toplumun zihninde soruna dönüştürmüş ve belli bir imajın kalıplaşmasına ve bu imajın hem engelliye hem de toplumsal etkilemesine sebep olmuştur. Dışlanma ile sonuçlanan bu süreç engelliliğin kapsamını sınırlandırmakla kalmamış eşit haklarla doğduğu toplumun gündelik hayatının dışında eğitim ve sosyalleşme odaklı ya da diğer kamusal hakları ile ilgili de mağdur edilmiştir. Dışlanmadan ya da görmezden gelinme tutumundan sonraki süreçte engellinin büyük ölçüde topluma uyum sağlaması gerektiği için entegre edilmesi gereken olarak görülmüş nispeten olumlu olarak algılsa da entegrasyon süreci bireyin kendini yabancılaşmış hissetmesinin önüne geçememiştir.

GEREKÇE

Birleşmiş Milletler'in Engelli Haklarına İlişkin Sözleşmenin gereklerini geciktirmeden ve ertelemeden yerine getirilmelidir. Türkiye'de 10 milyon kişiden fazla olan engellilere; yaşlılara, nadir hastalığı olanlara ve süregelen hastalığı olanlara yönelik kamusal bir politika ihtiyacı gereklidir. Her iki yurttaştan birinin yoksulluk ve işsizlik koşullarında engellilik sorunları ile boğuştuğu bu toplumsal düzen adil ve eşitlikçi değildir.

Engelli yurttaşlar açısından aşağıdaki hak, talep ve durumların gereği olan kamusal politikaların derhal yerine getirilmesi elzemdir.

- Ülkede engelli nüfusun yaş, cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, eğitim, medeni durum, il ve engel gruplarına göre güncel verilerinin tespit edilmesi ve gerekli ihtiyaç analizleri esas alınarak kamusal hizmet merkezlerinin erişilebilir bir şekilde planlanıp sunulması gereklidir.
- Nüfusun içerisinde yüzde 12 oranında olan engellilerin temel haklar ve sunulacak hizmetleri için bütçede sadece yüzde 1,6 olan engelli hakları bütçesinin adil bir şekilde artırılması gereklidir.
- Kamu kurum ve kuruluşlarında, belediye, hastane ve üniversitelerde on yıllardır ertelenen "erişilebilirlik" sorunları geciktirilmeden çözülmelidir. Binalar, yollar, kaldırımlar, geçitler, otopark ve parklar, asansörler, yemekhaneler, kurum internet siteleri, e-devlet uygulamaları, mevzuat ve tüm çalışma ortamları engellilerin erişimine uyumlu hale getirilmelidir.
- Hastaneler, Okullar ve Belediye Binaları başta olmak üzere tüm kamu binalarının erişilebilir olması amacıyla yasal engelli istihdam kotalarının doldurulması, personele engelli hakları farkındalığı eğitimi verilmesi, her kurumda en az bir işaret dili tercümanı istihdam edilmesi, tüm engel gruplarının ihtiyaç duyabileceği tıbbi medikal ve diğer araçların hazırda tutulması gereklidir.
- Engelli ödenekleri ve yardımları insan onuruna yakışır bir düzeye yükseltilmelidir. Bu ödenekler hane bazlı değil, engelli yurttaşın kendi özgün durumu esas alınarak verilmelidir. Asgari ücretin altında bir ödeme yapılmamalıdır. Engelliler enflasyona karşı korunmalıdır.
- Kamuda ve özel sektörde yasal istihdam kotasını doldurmayan kurumlar hakkında gerekli yaptırımlar yerine getirilmemektedir. Kamudaki bu kota yüzde 10'a yükseltilmeli, engelli kamu emekçilerinin tüm hizmet sınıflarında çalışmasının koşulları oluşturulmalıdır.
- Kamuda ve özel sektörde engelli istihdamında engellilerin karşı karşıya kaldığı ayrımcılık her geçen dönem yeni bir boyut kazanmaktadır. Çalışan engellilere yönelik ayrımcılık ve mobbing durdurulmalıdır. Rızası dışında engellilerin görev yerleri değiştirilmemelidir. İnsan onuruna yakışır iş ve yaşam koşulları sağlanmalıdır.

- Engellilerin medyada, siyasette ve ekonomik yaşamda temsili için teşvik edici mekanizmalar kurulmalı, engellilere yönelik ayrımcı söylemin yeniden üretilmesine karşı tedbirler alınmalıdır.
- Her engel grubunun kendine özgü sorunlar yaşadığı ve konu hakkında ilgili sivil toplum kuruluşlarının yıllardır çözüm önerileri sunduğu bilinmektedir. İşitme engelliler hakkında; işaret dili tercümanlığı ve işitme cihazlarına ilişkin sorunlar çözüm beklemektedir. Türk işaret dilinin anadili Türkçe olmayan engellilere erişimde yetersiz kaldığı görülmelidir. Görme engellilerin göz tedavileri, Braille alfabesi ve sesli materyallere erişimi, beyaz baston ile uyumlu mekanların varlığı/yokluğu gibi sorunları çözüm beklemektedir. Görme, işitme, zihinsel, ortopedik ve süregen hastalığı olan engellilerin eğitimi hakkında müfredat, eğitimci, idareci/yönetici, bina, vb. başlıklarda sorunlar geciktirilmeden çözülmelidir. Sık sık yaşanan kur şokları nedeniyle çoğu ithal olan ilaç, tıbbi cihaz ve medikal araçlara erişimde güçlük yaşayan engelliler desteklenmelidir.
- SMA, Serebral Palsi, SSPE ve Down Sendromu olan kişilerin, nadir hastalığı olanların ve ailelerinin sorunları gerekli sosyo-psikolojik ve ekonomik destekten yoksun olmaması için “erdemli bir kamu hizmeti” sunulmalıdır. Engellilerin bakım yükünün sosyal güvenceye alınması ve çoklu engeli olan kişilere ve ailelerine kapsamlı bir destek sunulması gereklidir.
- Rehabilitasyon ve özel bakım merkezlerinin fiziksel altyapı yetersizlikleri sunulan hizmeti olumsuz etkilerken bu yerlerde çalışan kişilerin güvencesiz olması kalıcı sorunlara yol açmaktadır. Güvencesiz çalışma sonlandırılmalı ve bu hizmetler kamusal bir yaklaşımla verilmelidir.
- Engelliliğin salt tıbbi, fiziksel ve doğal bir konu olmadığı iş kazaları, trafik kazaları, ev içi şiddet, devam eden çatışma ve savaşlar, yetersiz beslenme, akraba evliliği ve gebelik-doğum süreçlerinde yeterli tıbbi desteğin sunulmaması gibi nedenlerle engelliliğin yeniden üretildiği görülmelidir. Öte yandan toplumsal yaklaşımın, önyargıların, alışkanlıkların ve geleneklerin engelli sorunlarını ağırlaştırdığı görülmelidir.
- Otistikler başta olmak üzere genel olarak engellilere yönelik dışlayıcı bir söylem ve pratiğin yaptırımsız kaldığı, engellilere yönelik şiddetin cezasız kaldığı bilinmelidir. Bu cezasızlık politikası durdurulmalı ve otistikler başta olmak üzere engellilere yönelik eğitim için geleneksel tutum ve yaklaşımlardan vaz geçilmelidir. Bu konuda alternatif iletişim ve eğitim yöntemleri için gerekli kamusal girişimler başlatılmalıdır.
- Hukuk dışı KHK’larla ihraç edilen 2000’e yakın engelli kamu emekçisinin işe iadesi için süreçler hızlandırılmalıdır.
- Engelli kadınlara ve engelli kadın emekçilere yönelik her ayrımcılığın, şiddet ve ötekileştirilmenin önüne geçmek amacıyla İstanbul Sözleşmesi yeniden yürürlüğe

konulmalı, İstanbul Sözleşmesi, CEDAW ve BM Engelli Haklarına ilişkin sözleşmenin gerekleri yerine getirilmelidir.

- Bölgesel gelişmişlik farkları, devam eden çatışma ve savaşların sosyal yapıya olumsuz etkileri engellilerin sorunlarını derinleştirmektedir. Devam eden savaşlar ve çatışmalı süreçler bir yandan kamu bütçelerinin sosyal politikalardansa güvenlikçi politikalara harcanmasına yol açmaktadır öte yandan artan güvenlikçi politikalar ölümü, yoksulluğu ve engelliliği çoğaltmaktadır. Bölgesel ve toplumsal barış ve refah için engelsiz bir yaşam gereklidir.

Engellilere yönelik temel kamusal hizmetlerinin, bu amaçla ayrılan kadro ve bütçenin hak temelli bir şekilde arttırılması ve engellilerin taleplerinin dikkate alınarak içinde bulundukları durumun tespiti ve incelenmesi amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ	ADANA	Jun
2	NURAN İMİR	ŞIRNAK	Alper
3	GÜLÜSTAN KILIÇ KOÇYİĞİT	MUŞ	Gökçe
4	ALİCAN ÖNLÜ	TUNCELİ	Arzu
5	REMZİYE TOSUN	DİYARBAKIR	Mehmet
7	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	Ali
8	ERDAL AYDEMİR	BİNGÖL	Ali
9	HASAN ÖZGÜNEŞ	ŞIRNAK	H. Güneş
10	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	Ömer
11	AYŞE SÜRÜCÜ	ŞANLIURFA	Ali
12	MURAT SARISAÇ	VAN	M. Sarısaç
13	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	Şevkin
14	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	A. Acar
15	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	Kemal
16	MURAT ÇEPNİ	İZMİR	Murat
17	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	E. Güney
18	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	Nusret
19	DİLŞAT CANBAZ KAYA	İSTANBUL	Dilşat
20	FELEKNAS UCA	BATMAN	Feleknas Uca